

KAPITOLA

9

TIPY A TRIKY PRO POUŽITÍ
EXTERNÍHO BLESKU

K ovládnutí externího blesku je potřeba mít nejen dostatečné teoretické znalosti, ale především praktické zkušenosti. Umět fotografovat s externím bleskem a využít správně jeho potenciál není otázkou jednoho týdne. Zvláště pro méně zkušené fotografy může být učení se s bleskem během na dlouhou trať.

V této kapitole si proto probereme nejvíce užitečné tipy a triky, které vám usnadní život při fotografování s bleskem. Stejně jako i v ostatních oborech fotografie, tak i v případě použití externího blesku neexistuje jeden univerzální návod, který lze použít vždy, v každé situaci. Fotografování je různorodé, stejně jako způsoby použití blesku.

Ovládnutí expozice při použití blesku

Již v páté kapitole jsme se věnovali expozici a jejímu měření. Vysvětlili jsme si vztahy mezi jednotlivými proměnnými (clona, závěrka, ...) a jejich vlivem na přirozené a umělé světlo. Nyní opustíme čistě technickou stránku měření expozice a budeme se věnovat ovládnutí expozice v praxi, při opravdovém fotografování.

Nejprve vždy přirozené světlo

Při fotografování s externím bleskem je důležité uvažovat o blesku jako o možnosti, ne nutnosti. To v praxi znamená, že je důležité nejprve věnovat pozornost přirozenému světlu, jeho kvalitě a intenzitě. A až podle toho, jestli přirozené světlo vyhovuje, nebo ne, použijeme externí blesk.

Vnitřní myšlenkový postup fotografa, který používá externí blesk, by měl být zhruba následující:

- Zhodnocení přirozeného světla, a to jak z hlediska jeho intenzity, tak především jeho kvality.
- Naměření expozičních hodnot, provedení testovacího snímku (snímků).
- Zhodnocení, zda-li je potřeba do přirozeného světla dodat umělé světlo blesku.
- Výběr dostupné možnosti, jak do záběru dostat umělé světlo blesku (odraz, difuze, ...).
- Průběžné ladění expozičních hodnot fotoaparátu a blesku.

Často se lze setkat se světlem, které je intenzivní, ale nepoužitelné. Typickým příkladem je fotografování portrétu

venku za jasného slunečního světla nebo fotografování na plese, kde hlavním zdrojem světla jsou bodové reflektory vytvářející tvrdé stíny. V takovém případě použijeme blesk pro doplnění kvalitního světla a projasnění tvrdých stínů.

V praxi se také setkáme se světlem, které je kvalitní, ale jeho intenzita je slabá. Ukázkovým příkladem je fotografování v kostele, za soumraku při zatažené obloze, ale i prakticky v jakémkoliv interiéru s okny, kterými nevniká ostré světlo. V takovém případě je na zvážení, jestli blesk použít, nebo ne. Pokud je to v možnostech fotoaparátu, lze takovou situaci vyřešit vysokou citlivostí ISO a světelným objektivem. Takovou kombinací nelze nic pokazit – tedy pokud vysoká citlivost ISO nekazí kvalitu fotografií.

Jestliže není k dispozici světelný objektiv nebo nelze použít vysoké hodnoty citlivosti ISO, potom je potřeba použít blesk takovým způsobem, který poskytne kvalitní světlo do přirozeného světla. Tím se myslí odrazení světla blesku (od zdi, stropu, ...) nebo jeho změkčení pomocí deštníku, softboxu a podobně.

Tip: Testovací snímek proveďte nejprve bez blesku a fotoaparát nastavte tak, abyste se co nejvíce přiblížili k optimální expozici pouze přirozeným světlem. Prohlédněte si pořízený snímek a zhodnoťte šum. Také pomocí histogramu odhalíte, jestli není snímek příliš tmavý. Klíčové je použít histogram, protože jednak LCD displeje neukazují zcela přesně a navíc v tmavém okolním světle se i podexponovaný snímek může zdát jako dobře exponovaný. Díky tomu zjistíte, jestli je reálné fotit bez blesku, nebo ne.

Když není od čeho odrážet světlo blesku

Při použití externího blesku je dobré se vždy snažit vyhnout použití blesku napřímo. A to i za cenu, že je světlo blesku odraženo třeba od boku dodávky nebo listnatého stromu. I taková provizorní metoda odrazení blesku přinese daleko lepší výsledky než přímé použití blesku. I malá odrazná plocha je totiž vždy nesrovnatelně větší, než je plocha zábleskové hlavy. A jak už bylo v počátku této knihy několikrát řečeno, čím větší plocha vyzářující světlo, tím lépe (protože tím kvalitnějšího nasvícení lze dosáhnout). Takže pokud vám pro odrazení světla blesku podrží kamarád svou rozepnutou šedivou bundu, bude to stále lepší než blesk napřímo.

Obrázek 6.1: Při fotografování při západu Slunce preferuji fotit tak, že modelce svítí na záda – díky tomu jí nesvítí ostré světlo do očí a pozadí je zajímavě nasvícené. Ačkoliv sníh odráží spoustu světla, obličej je včetně postavy v protisvětle příliš tmavý. Testovací snímek na přirozené světlo, tedy pozadí, ukázal tyto expoziční hodnoty: ISO 50, 1/320 sec., f/2.8

Problém s odražením světla blesku bývá v interiérech s vysokými stropy. Tam se vyplatí znát reálný dosah svého blesku při konkrétní použité cloně. Pokud například vím, že blesk má při maximálním výkonu a cloně f/2.8 dosah patnáct metrů, tak nemá moc smysl odrážet světlo blesku od stropu v kostele, který je deset metrů vysoký. Světlo blesku se musí ještě vrátit, takže musí urazit dvakrát výšku stropu.

Obrázek 6.2: Pak už jen stačilo dodat měkké světlo externím bleskem se zlatým deštníkem a portrét byl hotový.

Tip: Se stropy může být často problém – bývají příliš vysoko. Ovšem jen zřídka nastane situace, kdy je velmi daleko i nějaká zeď. Proto je dobré soustředit se nejen na stropy, ale právě i na zdi, které mohou posloužit pro odražení světla blesku stejně tak dobře.

Obrázek 6.3: Při fotografování tohoto portrétu bylo nutné vzít v úvahu i ostré světlo přicházející z okna. Vnitřní světlo bylo tudíž dost podexponované a bylo potřeba je dorovnat bleskem vyklopeným do stropu a zdi síně.

*Canon 30D, ISO 160,
1/125 s, f/4,5*

Obrázek 6.4: Tento portrét byl nasvícený bleskem napřímo, bez změkčení, protože nebylo od čeho světlo blesku odrazit a použití deštníku/sofboxu nebylo možné. Jelikož nebyl blesk hlavním zdrojem světla a byl držen v ruce zhruba jeden metr od fotoaparátu, nepřineslo jeho použití bez změkčení žádnou škodu na kvalitě fotografie.

*Canon 30D, ISO 200,
1/250 s, f/7,1*

Obrázek 6.5: Fotografovat tento první tanec novomanželů nebylo zrovna snadné. Světla málo, rychlý pohyb, sál měl velmi vysoký strop a vškeré zdi byly nedosažitelně daleko. Nejlepší řešení v tu chvíli bylo použít rádiový odpalovač a odpalovat jím v natažené ruce blesk, který mířil přímo na pár.

Canon 5D, ISO 1000, 1/100 s, f/1.8

Pokud nastane taková situace, že strop je příliš vysoký a zdi jsou daleko nebo jsou natřené výraznou barvou, potom lze použít ještě jedno řešení. A to blesk na stativu s deštníkem, který je umístěný do rohu místnosti nebo na jiné příhodné místo. Ideální je použít více takovýchto sestav, které se rozmístí do různých částí místnosti. Pomocí dálkového odpalování lze pak nasvítit většinu interiéru měkkým světlem.

Podobná situace, při které se nejjeden fotograf zapotí, nastane při fotografování v rozlehlém exteriéru. Například fotografování svatebního obřadu na louce, kde je jen pár stromů a světla je pekelně málo, může být doslova zkouška ohněm. V takovém případě je životně důležité vycházet z přirozeného světla a snažit se mu co nejvíce přizpůsobit. Vysoká citlivost ISO, která nepřináší příliš vysokou ztrátu kvality fotografií, a světelné objektivy budou pro takovou příležitost k nezaplacení. Pokud to situace umožňuje, lze si vypomoci deštníkem či softboxem (nebo ještě lépe dvěma deštníky či softboxy). Umístění záleží na konkrétní situaci a možnostech – rozhodně je ale lepší nasvítit lidi deštníkem z boku, než napřímo. V průběhu fotografování se potom dá vsadit na jistotu a nafotit část snímků s přirozeným světlem a část s bleskem. Ten lze pomocí dálkových odpalovačů kdykoliv deaktivovat.

Tip: Když už opravdu není jiné řešení, než použít blesk napřímo, použijte jej mimo sánky fotoaparátu. Pokud dokážete blesk dálkově odpalovat, posadte jej na stativ a nasvítte scénu mírně z boku. Jestliže fotíte reportážním způsobem a pohybujete se, fotografujte jednou rukou a v druhé (natažené mírně do strany a nahoru) držte dálkově odpalovaný blesk. Díky tomu dokážete nasvítit scénu mírně z boku a přitom se budete moci jakkoliv pohybovat. Blesk lze samozřejmě takto odpalovat i kabelem. Tím že nenavítíte scénu přímo od fotoaparátu, zmírníte efekt tvrdého přímého světla blesku.

Citlivost ISO versus blesk aneb přirozené, nebo umělé světlo

Jak již bylo řečeno v předchozích odstavcích, primární je kvalita světla. Proto ve většině případů platí pravidlo, že vysoká citlivost ISO použití blesku nenahradí. V praxi totiž nejde pouze o optimální expozici, ale i o nasvícení obličejů portretovaných osob. Můžete mít úžasně přesně exponovanou celou fotografii, bez přepalů a podexponovaných míst. Jenže když na

Obrázek 6.6: Při fotografování tohoto portréru vnikalo do místnosti kvalitní měkké světlo – blesk nebylo nutné použít. Ovšem odražením blesku od zdi (za pomoci usměrňovače světla) bylo možné ještě jemněji nasvítit pravou líci nevěsty, včetně ramene a dekoltu.
Canon 5D, ISO 160, 1/160 s, f/2,8, kompenzace blesku –1EV

Obrázek 6.7: Převodem do černobílého provedení (ne pouhou desaturací, ale pomocí jednotlivých barevných kanálů) se nic nezkaží a značně to ulehčí dodatečné barevné ladění, pokud je světlo blesku odráženo od barevných zdí.

Canon 5D, ISO 800, 1/100 s, f/2,8, blesk mířil mírně vlevo vzad, kompenzace blesku +2/3 EV

ní budou mít lidé tmavě obličej s hlubokými stíny pod očima, poslouží taková fotografie leda jako dokument. Ale ne jako kvalitní portrét.

Mnozí fotografové urputně preferují hledání přirozeného světla. Je to přístup opačný k tomu, ve kterém se v hojně míře používají záblesková nebo trvalá světla. Pro fotografování s externím bleskem je dobré použít přístup hledání přirozeného světla jako výchozí bod. Pokud přirozené světlo nevyhovuje, pak je lze pomocí umělého světla blesku vylepšit nebo zcela změnit. Jestliže je ale přirozené světlo kvalitní a v dostatečné intenzitě, pak není důvod vůbec blesk zapínat.

Důležité je zapamatovat si, že vysoká citlivost ISO nikdy světlo blesku nenahradí. Na kvalitu fotografie má vliv především kvalita světla, a ne pouze jeho intenzita. A citlivostí ISO kvalitu světla změnit nelze – ovšem pomocí externího blesku ano.

Deštníky a softboxy patří nejen do ateliéru

Portréty lze úspěšně fotit nejen v ateliéru, ale i v exteriéru. Často je venkovní prostředí dokonce zajímavější a různorodější než stále stejné prostředí ateliéru. Velkou otázkou ale je, jak změkčovat světlo externího blesku v parku, kde jsou pouze holé stromy a nic, od čeho by bylo možné světlo blesku odrážet?

Odpověď je vcelku jednoduchá – stačí použít deštník(y) nebo softbox(y). Ty naleznou uplatnění právě i při fotografování v exteriéru. Pokud se na stativ upevní externí blesk a pomocí držáku se uchytí deštník či softbox, je připravený dokonale mobilní zábleskový systém, který poskytne kvalitní světlo kdekoliv.

Tip: Při fotografování s deštníky a softboxy venku v exteriéru se vyplácí dát velký pozor na vítr. I malý deštník funguje jako perfektní plachta, a tak i malý závan větru dokáže celou sestavu shodit na zem. V prodeji je běžně závaží, které se uchytí na stativ, ovšem stejnou službu udělá i batoh naložený fotografickou technikou. Pokud se nechcete tahat se závažím, velmi dobře funguje stanový kolík. Stojí pár korun, a pokud se fotí mimo asfalt či dlažbu, funguje bezvadně. Jde jen o to vymyslet systém uchycení kolíku ke stativu. K běžným stativům na světla není potřeba ani nic vymýšlet, protože horní ploška kolíku perfektně padne do příčné dvojité výztuhy stativu. Pokud je kolík pevně zašlápnut v zemi, udrží celou sestavu i v solidním větru.

A jaký je rozdíl mezi difuzními deštníky a softboxy? Difuzní deštníky jsou otevřené, a tak část světla odrazí a část propustí. Díky tomu jsou vhodné spíše do interiéru, kde se i odražené světlo částečně na fotografii zachytí (protože se odrazí zase zpět od stropů a zdí). Deštníky určené pro odraz světla (vnější oblá vrstva nepropouští světlo) nemají světelné ztráty, a tak se hodí jak do exteriérů, tak do interiérů. A softboxy, které jsou uzavřené, lze použít prakticky kdekoliv.

V praxi tedy mezi oběma difuzéry velké rozdíly nejsou – pouze u difuzních deštníků jsou v exteriéru určité světelné ztráty, což není žádoucí.

Barevné zdi a stropy – co s tím?

Barevné zdi a stropy jsou v dnešní době velice v oblíbě. Nezřídka se lze setkat s tmavě modrými, fialovými či zelenými zdmi. Výjimkou nejsou ani různobarevné interiéry. Vypadá to často opravdu příjemně, ale pro fotografa je to doslova pohroma. A to i v případech, kdy není potřeba použít blesk – i tak se přirozené světlo od zdi odráží a mění svou barevnou teplotu.

Ještě horší je, pokud je světla uvnitř málo a světlo je navíc nekvalitní. Pak je potřeba použít externí blesk. A pokud nelze z nějakých důvodů použít deštník či softbox (například se jedná o reportážní styl focení), potom je odražení světla blesku od fialových, modrých a zelených zdí tak trochu sebevražda. Světlo blesku ochotně změní barevnou teplotu a na displeji fotoaparátu se zobrazí člověk s modrou pletí. Co s tím?

V podstatě je několik možností – ani jedna není ideální, ale jiné lepší řešení dnešní fotografická technika neumožňuje:

- Vypnout blesk a spolehnout se na přirozené světlo. Sice dost razantní metoda, ale v RAW editoru lze jemně barevné posuny lehce napravit, což se o sytých barvách říct nedá.
- Převést veškeré snímky do odstínů šedi, případně snímky poté kolorovat. Také dost nekompromisní způsob, ale funguje bezvadně.
- Použít konverzní filtry na blesk, jejichž barevným posunem se vynuluje barevný posun, ke kterému dojde při odrazu světla od zdi nebo stropu.
- Odrážet světlo blesku raději od těch ploch, které jsou barevně teplejší. Vždy vypadá přirozeněji (a v editoru je snazší to napravit) oranžová pleť, než zelená nebo modrá.

- Pomocí RAW editoru upravit barevné vyvážení tak, aby alespoň pleť měla přirozenou barvu.
- Použit blesk napřímo – záměrně toto řešení uvádím až jako poslední.

Jak směřovat světlo blesku?

Při odražení světla externího blesku od dostupných ploch, tedy nejčastěji stropů a zdí, vzniká otázka, jak světlo blesku směřovat vůči portrétované osobě. Je lepší ji nasvítit bleskem shora, zleva, zprava nebo zespod?

Přirozený efekt na vzhled fotografií má nasvícení mírně shora a ze strany. Proto je dobré snažit se mířit zábleskovou hlavu na takovou plochu, která nasvítí obličej právě z takového směru (shora a ze strany). Jak již bylo v této knize uvedeno, vyplatí se přemýšlet o odrazných plochách jako o zdrojích světla, samozřejmě s přihlédnutím k tomu, že úhel dopadu je totožný s úhlem odrazu. Jak ale bleskem nasvítit portrét, který fotíme v prostředí přirozeného světla? Možností je více.

V praxi neexistuje univerzální poučka, která by stanovila, jak směřovat světlo blesku vzhledem k přirozenému světlu. Vždy je potřeba si nejprve prohlédnout vliv přirozeného světla na portrét – k tomu dobře poslouží testovací fotografie exponovaná na přirozené světlo (bez použití blesku). Potom lze použít externí blesk buď pro prosvětlení příliš hlubokých stínů, nebo naopak pro vytvoření stínů.

Přirozené světlo v interiéru často dopadá na obličej portrétované osoby z jednoho směru. Podle toho, jakou dynamiku na obličej vytváří, lze použít externí blesk. Pokud je dynamika příliš silná, lze použít blesk pro její zmírnění, tedy k projasnění hlubokých stínů. Jestliže je ale tvář plochá (světlo dopadá spíše zepředu), lze externím bleskem vytvořit na tváři jemné stíny. To často výrazně dodá na zajímavosti.

Poznámka: V praxi nejde o to dodržovat určitá pravidla, návody a postupy. Fotografování je činnost kreativní a často paradoxně zaujme ten, kdo veškerá pravidla poruší. Proto se při fotografování s bleskem snažte řídit vlastní intuicí a svým vlastním citem. Při fotografování víte jenom vy, jak chcete, aby fotografie vypadala. A podle toho blesk použijte.

Všeobecně při práci se světlem platí, že nasvícení mírně z boku vytváří zajímavou dynamiku na tváři. Proto pokud nasvítíte portrét mírně z boku a shora, nemůžete nic pokazit.

Malujeme bleskem na dlouhé expozice

Jeden externí systémový blesk dokáže vcelku zajímavě zastoupit i více zdrojů světla. Podmínkou ovšem je fotografování statického objektu ze stativu – například produktové fotografie v ateliéru. Jak na to? Je to prosté – stačí zatemnit místnost, ve které budeme fotit. V manuálním režimu fotoaparátu nastavíme vyšší clonové číslo (např. $f/16$), citlivost ISO nižší (třeba ISO 200) a čas závěrky opravdu dlouhý (např. 10 sekund). Fotoaparát postavíme na stativ a ještě před zahájením expozice vezmeme do ruky blesk, přepneme jej do M režimu a výkon nastavíme experimentálně na nějakou střední hodnotu $1/8$ výkonu (je to startovací hodnota, kterou pak budeme metodou pokusu a omylu doladovat).

Ihned po zahájení expozice začneme pomocí testovacího tlačítka nasvěcovat fotografovanou scénu z různých úhlů. Cílem je z každého vybraného pohledu nasvítit objekt bleskem pomocí testovacího tlačítka. V průběhu desetisekundové expozice se dá velmi snadno zvládnout třeba pět takových záblesků a výsledkem může být velmi zajímavě nasvícená fotografie.

Tip: Zkuste tuto techniku s nasazeným usměrňovačem světla (zcela uzavřený typ). Díky tomu dosáhnete kontrastnějšího a lokálního nasvícení – světlo se nerozprostře všude kolem, ale jenom tam, kam chcete.

Tato technika focení se dá velmi dobře použít třeba i na architekturu – pomocí výkonného blesku si můžete při dlouhé expozici nasvítit nízkou budovu mnoha záblesky.

Obrázek 6.8: Přirozené světlo směřovalo (z pohledu fotografa) zleva, a tak jsem světlo blesku namířil mírně za sebe, nahoru a doleva, abych podpořil dynamiku již existujícího světla. Díky tomu je ze snímku zřetelně viditelný směr světla a na tvářích jsou dynamické stíny.

Canon 30D, ISO 800, 1/250 s, f/2,8

Obrázek 6.9: Proč používat umělé světlo blesku tam, kde je scéna nasvícena dokonale přirozeným světlem? Světlo svíček poskytlo příjemné měkké světlo a jedinečnou atmosféru, kterou by blesk zničil. I za cenu vyšší citlivosti ISO a času závěrky na pomezí udržitelnosti bylo lepší blesk vypnout.

Canon 5D, ISO 1600, 1/60 s, f/1,8

A při ovládnutí blesku jej vypneme...

Při fotografování s externím bleskem je potřeba si neustále udržovat přehled o přirozeném světle. Pokud zrovna nefotíme ve staticky nasvíceném interiéru, bude se přirozené světlo průběžně měnit. A tomu je nutné přizpůsobovat i nastavení expozičních a zábleskových hodnot.

Tak například pokud vysvitne slunko, dojde velice snadno k výrazným přepalům na pozadí, tedy na přirozeném světle. Naopak když se intenzita přirozeného světla zmírní, bude pozadí (a pravděpodobně i portrét) mírně podexponované.

V praxi platí, že expozici portrétované osoby ovlivňuje umělé světlo blesku. Jenže realita není nikdy tak striktní, a tak se ve většině případů na expozici obličeje podílí i přirozené světlo. Někdy méně, někdy více – a podle toho je potřeba vni-

mat jeho změny. Pokud hraje přirozené světlo velkou roli na expozici pozadí i popředí, pak je potřeba mu věnovat daleko větší pozornost než umělému světlu blesku (to je do jisté míry stále). Ovšem i když má přirozené světlo minimální vliv na expozici portrétu, pak je potřeba neustále vnímat jeho změny kvůli expozici pozadí.

Proto je při použití externího blesku tak kriticky důležité stále vycházet z přirozeného světla. Ideálním nástrojem pro jeho neustálé vnímání je občasné vypnutí blesku. Je to neúčinnější metoda, pomocí které si uděláme přehled o přirozeném světle, jeho kvalitě a intenzitě.

Takže pokud máte pocit, že jste již blesk dokonale ovládli a fotí se vám s ním perfektně, vypněte jej. Zní to zvláště, ale nic se nemá přehánět, což platí i o použití blesku. Pamatujte, že blesk používáte jenom proto, abyste si vylepšili nebo dodali kvalitní světlo. A ne proto, že vám sedí v sáňkách fotoaparátu.